

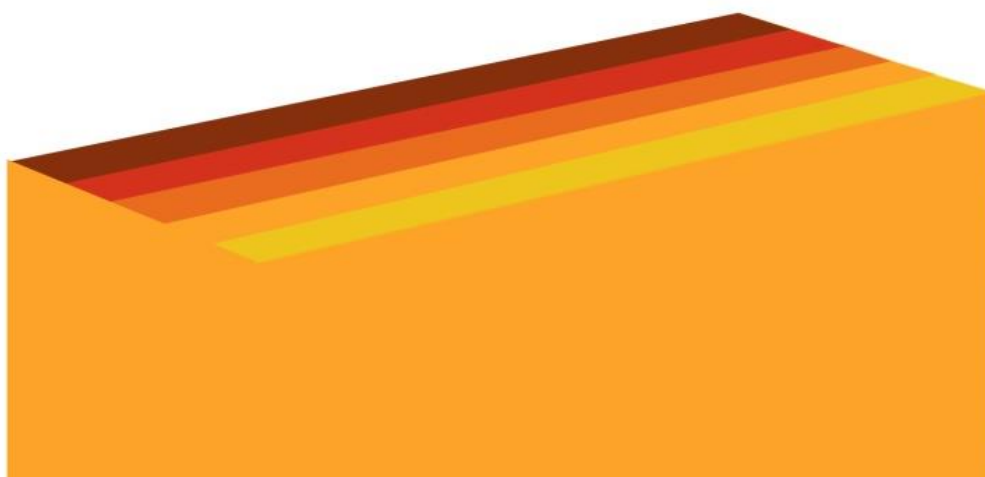
OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Anna Villarroya
annavillarroya@ub.edu
Universitat de Barcelona

**ESTUDIS I RECERCA SOBRE EDICIÓ
I HÀBITS LECTORS A CATALUNYA (2016-2017)**

**ESTUDIOS E INVESTIGACIÓN SOBRE EDICIÓN
Y HÀBITOS LECTORES EN CATALUÑA (2016-2017)**

**STUDIES AND RESEARCH ON PUBLISHING
AND READING HABITS IN CATALONIA (2016-2017)**

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

La producció científica en l'àmbit de l'edició i hàbits lectors ha seguit l'evolució positiva dels anys anteriors. Juntament amb el predomini d'informes i estudis elaborats directament o encarregats per les administracions públiques i agents rellevants del sector, cal destacar la producció de grups i centres de recerca a Catalunya. Aquests estudis, centrats en la dimensió econòmica del sector editorial, així com en el perfil de la població lectora i també no lectora, permeten a tots aquests agents prendre decisions informades entorn a la lectura, al llibre i al sector editorial en general, facilitant la generació de més beneficis tant socials com econòmics.

La producción científica en el ámbito de la edición y hábitos lectores ha seguido la evolución positiva de los años anteriores. Junto con el predominio de informes y estudios elaborados directamente o encargados por las administraciones públicas y agentes relevantes del sector, cabe destacar la producción de grupos y centros de investigación en Cataluña. Estos estudios, centrados en la dimensión económica del sector editorial, así como en el perfil de la población lectora y también no lectora, permiten a todos estos agentes tomar decisiones informadas en torno a la lectura, el libro y el sector editorial en general, facilitando la generación de más beneficios tanto sociales como económicos.

Scientific production in the area of publishing and reading habits has continued to grow, as evidenced in the increase in reports and research produced or commissioned by government institutions and other agents in the sector, and by Catalan research groups and centres. This production, which focuses on the economic dimension of publishing and on the profiles of readers and non-readers, helps the various stakeholders in the sector to understand the reading public and take informed decisions about publishing and other activities, hereby facilitating the generation of greater social capital and economic growth.

PARAULES CLAU:

Edició, Hàbits lectors, Estadístiques culturals, Mercat del llibre, Indústria editorial

PALABRAS CLAVE:

Edición, Hábitos lectores, Estadísticas culturales, Mercado del libro, Industria editorial

KEYWORDS:

Publishing, Reading habits, Cultural statistics, Book trade, Publishing industry

REBUT 19/01/2019 ACCEPTAT 11/02/2019

1 PRESENTACIÓ

La generació de coneixement en els àmbits de l'edició i foment dels hàbits lectors ha seguit la tendència positiva dels anys anteriors. Al llarg dels anys 2016 i 2017, les activitats de recerca i difusió del coneixement s'han centrat tant en l'anàlisi de la demanda, mitjançant l'aprofundiment en el coneixement i anàlisi dels hàbits i pràctiques de lectura de la població catalana, com en l'oferta, és a dir, en les principals magnituds econòmiques del sector. Igual que en edicions anteriors d'aquest anuari, el capítol que ara es presenta s'estructura en cinc grans blocs: en el primer, s'esmenten els estudis entorn a l'activitat editorial a Catalunya i als hàbits lectors de la població catalana. En aquest mateix apartat es fa referència als grups i programes de recerca, així com als projectes i tesis doctorals defensades els anys 2016 i 2017 a Catalunya sobre alguna de les temàtiques considerades. El segon bloc està enfocat a les activitats de difusió i divulgació d'aquesta recerca. En concret, es recullen els congressos, seminaris i reunions científiques principals, i també els premis i exposicions que s'han produït al voltant de l'activitat editorial i el foment de la lectura a Catalunya. En el tercer bloc es detallen les publicacions més rellevants en els àmbits de l'edició i els hàbits lectors. En el quart bloc s'inclou una bibliografia seleccionada de tot tipus de documents sobre l'activitat d'edició i els hàbits lectors i, finalment, en el cinquè, es presenten breument les tendències més destacables del sector en els dos anys considerats.

2 ESTUDIS I RECERCA

2.1 Informes i estudis

Com en edicions anteriors de l'ANUARI, una part important dels informes i estudis tenen periodicitat anual. Això permet fer-ne un seguiment al llarg del temps i veure quina ha estat l'evolució de l'edició i hàbits lectors a Catalunya. Entre els informes i estudis que s'han publicat al llarg dels anys 2016 i 2017 entorn a l'edició cal destacar els següents:

- Cubeles, Xavier (2017). «El llibre». A: Civil i Serra, Marta; Corbella Cordoní, Joan M.; Ferré Pavia, Carme; Sabaté i Salazar, Joan (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2015-2016*. Barcelona: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, pàg. 173-184. (Col·lecció Lexikon Informes; 5). ISSN 2014-2773. Disponible a: <http://incom.uab.cat/informe/2015-16/capitol9.pdf>.

En aquest capítol s'analitzen els hàbits i pràctiques socials relacionats amb el llibre a Catalunya, així com les activitats de producció i comercialització d'aquesta indústria. El capítol, que presenta l'evolució al llarg dels anys 2015 i 2016, mostra certs indicis de recuperació de la crisi econòmica iniciada el 2008. D'una banda, s'observa un fort augment del nombre de títols editats i un lleuger creixement de les vendes el 2015 en el mercat espanyol, que no té correspondència, però, en el mercat en llengua catalana, en què el 2015 baixen tant el nombre de títols com les vendes. D'altra banda, les pràctiques de lectura i compra de llibres creixen i també augmenta lleugerament la despesa pública en llibres.

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2016). *Estadístiques culturals de Catalunya 2016*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2017). *Estadístiques culturals de Catalunya 2017*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
Aquesta publicació recull una selecció de les dades estadístiques més rellevants sobre el sector de la cultura i la creació a Catalunya, en general, i sobre el sector del llibre, en particular. En concret, l'estadística proporciona dades sobre la dimensió econòmica del sector a partir d'indicadors, com ara el finançament, el comerç exterior, l'ocupació, el PIB, el VAB, la despesa de les llars en cultura i les pràctiques culturals, entre d'altres.
- Federación de Gremios de Editores de España (2016). *Comercio interior del libro en España 2016*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.
- Federación de Gremios de Editores de España (2017). *Comercio interior del libro en España 2017*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.
En aquest informe s'analitza la situació de les empreses editorials privades i agremiades a Espanya. L'estudi inclou dades desagregades per comunitats autònomes; d'aquí que sigui possible analitzar Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol. Entre les variables que s'inclouen a l'informe destaquen la xifra global de facturació per vendes de llibres en el comerç interior, així com les referides a l'oferta de llibres i la seva comercialització; l'ocupació del sector; la distribució geogràfica de la producció i de la distribució de llibres; la llengua d'edició; l'edició en format de butxaca i en nous suports; el preu dels llibres; els canals de comercialització, i la quantitat global pagada per drets d'autor. En els darrers anys, l'informe inclou un capítol sobre l'edició en format digital, atesa la seva importància actual. Globalment, l'informe tracta de reflectir la situació actual del mercat editorial i l'evolució i tendències dels principals indicadors del sector.

- Generalitat de Catalunya (2016). *Fires dels llibres a Catalunya 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Generalitat de Catalunya (2017). *Fires dels llibres a Catalunya 2017*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
Publicació anual en què es recull el Pla de fires mitjançant el qual l'Institut Català de les Empreses Culturals dona suport a les fires catalanes amb la doble finalitat de: reforçar la indústria del llibre i acostar-la als públics, i fer visible el llibre en català i aranès. Comprèn al voltant de vint fires del llibre, que inclouen temàtiques tan diverses com el còmic i el manga, gèneres prou específics com el llibre vell de poesia, passant per l'infantil i juvenil, la muntanya, les terres de l'Ebre i les editorials independents. La meitat de les fires tenen lloc a Barcelona, i la resta en diferents punts del territori català. La llengua catalana és el denominador comú dels llibres de la Setmana del Llibre en Català, mentre que la dedicada al llibre d'ocasió té més de mig segle d'existència.

Amb relació als hàbits lectors a Catalunya cal destacar les publicacions que es recullen a continuació:

- Conecta Research and Consulting, SL (2017). *Estudi sobre hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2016*. Madrid: Conecta.
Aquest informe anual recull els hàbits de lectura (freqüència, tipologia), hàbits de compra (nombre, motivació, idioma) i els entorns de la lectura (biblioteques, internet) a Catalunya. L'estudi destaca que la lectura creix, menys entre els joves, i que el 27 % de la població té el català com la seva llengua de lectura més habitual.
- Gabinet Tècnic (2017a). «Enquesta de participació cultural a Catalunya 2016». *DeCultura*, núm. 52. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
Igual que en edicions prèvies, l'*Enquesta de participació cultural 2016* té com a objectiu conèixer les pràctiques culturals i d'oci de la població catalana de més de 14 anys i les relaciona amb l'entorn socioeconòmic de la persona entrevistada, l'edat o la llengua d'ús, entre altres variables. Entre les pràctiques culturals analitzades s'inclou la lectura de llibres.
- Gabinet Tècnic (2017b). «Participació cultural a Catalunya 2015: anàlisi per trams d'edat i per sexe». *DeCultura*, núm. 47. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
Aquest treball presenta els resultats més significatius des de la perspectiva dels grups d'edat i de sexe de l'*Enquesta de participació cultural 2015*. Entre les pràctiques culturals analitzades s'inclou la lectura de llibres.
- Observatorio de la Lectura y el Libro (2017). *El sector del libro en España*. Madrid: Observatorio de la Lectura y el Libro.

Publicació anual de l'Observatorio de la Lectura y el Libro del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Aquest informe recopila, analitza i compara les dades més rellevants sobre el llibre i la lectura a Espanya (estadístiques, enquestes i informes relatius a la producció, comercialització i lectura de llibres). Igual que en altres estudis sobre el sector del llibre a Espanya s'inclouen dades desagregades per comunitats autònomes que fan possible l'anàlisi de Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol.

2.2 Projectes i grups

Cal destacar, en primer terme, la creació l'any 2017 del Centre de Recerca en Informació, Comunicació i Cultura de la Universitat de Barcelona (UB), adscrit a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació d'aquesta universitat, a partir de la transformació de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura de la UB. El centre té, entre els àmbits de recerca, la gestió de biblioteques i serveis, les biblioteques i l'educació, i les polítiques i economia de la cultura.

Entre els grups de recerca reconeguts per la Generalitat de Catalunya destaca el BIBES: Biblioteques, Educació i Societat (SGR 2017-520), liderat per Teresa Mañà de la UB, algunes de les línies de recerca del qual són les biblioteques de centres educatius, així com la gestió i avaluació de serveis bibliotecaris i d'informació.

També dins de l'àmbit universitari, el grup GRETEL (Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària de la Universitat Autònoma de Barcelona), dirigit per Teresa Colomer, té com a objectiu principal de recerca l'ús dels llibres infantils i juvenils per als aprenentatges literaris a l'escola obligatòria.

En l'àmbit dels projectes de recerca s'ha de destacar, d'una banda, el projecte «Historia de la publicidad del libro en España (siglos XV-XX)» liderat per Mònica Baró i Pedro Rueda de la Universitat de Barcelona, finançat en la convocatòria 2013 d'ajuts del Programa Estatal de Foment de la Investigació Científica i Tècnica d'Excel·lència del Ministerio de Economía y Competitividad, i que va estar vigent al llarg del període 2014-2017. D'altra banda, el projecte «Enseñar a leer literatura digital», liderat per Teresa Colomer i Ana Maria Margallo i finançat pel Programa Estatal de Recerca, Desenvolupament i Innovació orientada als Reptes de la Societat, vigent al llarg del període 2016-2019.

2.3 Treballs i tesis

Entre les incorporacions més rellevants a la web de *Tesis Doctorals en Xarxa (TDX)* que s'han produït al llarg del 2016 i 2017 cal destacar:

- Amat Castells, Vanesa (2016). *Aprender a valorar les lectures literàries. Anàlisi d'una intervenció didàctica a cycle inicial*. Direcció:

Cal destacar la creació l'any 2017 del Centre de Recerca en Informació, Comunicació i Cultura de la Universitat de Barcelona (UB), adscrit a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Teresa Colomer. Bellaterra: Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta tesi té com a objectiu principal conèixer de quina manera una intervenció didàctica, que consisteix en la lectura d'un àlbum, la conversa sobre l'obra i l'escriptura de textos valoratius, i que inclou la proposta d'una pauta d'arguments com a material de suport, pot resultar útil en l'aprenentatge literari. Els resultats de l'estudi confirmen la necessitat que els alumnes disposin d'espais d'intercanvi d'idees i d'eines de suport que els ofereixin metallenguatge literari, de manera que puguin pensar i parlar sobre les obres des de l'inici de l'escolaritat. La finalitat de la proposta és ajudar-los a apreciar l'acte creatiu de l'autor, però també a millorar la comprensió i la interpretació de les lectures literàries. De les conclusions es desprenen algunes actuacions didàctiques eficaces per desenvolupar la formació del lector literari a l'inici de l'educació primària.

- González Ramírez, Carolina (2016). *Tecnologías de la información y la comunicación y educación literaria en la formación inicial del profesorado*. Direcció: Ana M. Margallo González. Bellaterra: Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.

L'objectiu principal de la tesi és determinar quins efectes produeix la incorporació de les TIC en la programació de propostes de lectura per a una obra completa desenvolupades per docents en formació. Els resultats, d'una banda, mostren com els docents en formació integren les TIC per gestionar la lectura d'una obra completa amb l'objectiu de desenvolupar productes TIC que reflecteixin la interpretació de l'obra, i, de l'altra, permeten valorar el procés formatiu, fet que possibilita el plantejament de propostes de millora a partir de la reflexió que la perspectiva de la recerca-acció possibilita.
- Moreno, Anna M. (2016). *La literatura juvenil de ciència-ficció de Manuel de Pedrolo*. Direcció: Glòria Bordons i Anna Díaz-Plaja. Barcelona: Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura. Universitat de Barcelona.

La recerca parteix d'un doble objectiu, d'una banda, explicar per què les obres de ciència-ficció de Manuel de Pedrolo *Mecanoscrit del segon origen* i *Trajecte final* són considerades literatura juvenil i, de l'altra, presentar el lector model del corpus establert, tot contrastant-lo amb el lector real d'una classe de 4t d'ESO per entendre com actualitza les obres objecte d'estudi a través dels seus referents i les fa vigents avui dia.
- Moreno-Navarro, Maria del Pilar (2016). *Lectura, información y calidad de vida. Construcción de una tipología de uso de la lectura y la información y su relación con la calidad de vida*. Direcció: Eulàlia

Fuentes i Pujol, Pedro López-Roldán i Llorenç Valverde Garcia. Bellaterra: Departament de Filologia Catalana, Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquesta tesi crea una tipologia de perfil lectoinformatiu de la població de Catalunya, a partir de les bases de dades del Panell de la Fundació Jaume Bofill. Partint de la hipòtesi general que «el fet d'informar-se i/o llegir està relacionat amb viure en unes millors condicions de qualitat de vida», la tesi comprova si les persones que han utilitzat més intensament la informació i la lectura viuen en unes condicions de riquesa material, salut, productivitat, xarxa social, seguretat, posició social i estat d'ànim millors que el grup de persones que no han utilitzat o realitzat aquestes activitats. El treball aporta les evidències empíriques suficients per acceptar la hipòtesi general de la recerca i conclou apuntant la complexitat dels mecanismes d'utilització o rendibilitat de l'ús de la informació entre les persones, així com la necessitat d'estudis posteriors en aquest àmbit.

- Sanchís Llàcer, Josep Vicent (2016). *Els assassins d'El Capitán Trueno. La censura de les publicacions infantils i juvenils durant el franquisme. Estudi de l'evolució del marc legal i del seu impacte en els continguts publicats (1936-1982)*. Direcció: Albert Sàez Casas. Barcelona: Universitat Ramon Llull. FCRIIB - Comunicació i Relacions Internacionals.

La tesi versa sobre la censura de les publicacions infantils i juvenils durant el franquisme. En concret, s'estudia l'evolució del marc legal de l'època, així com del seu impacte en els continguts publicats, al llarg del període 1936-1982.

- Ramada Prieto, Lucas (2017). *Esto no va de libros. Literatura infantil y juvenil digital y educación literaria*. Direcció: Mireia Manresa Potrony. Bellaterra: Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Aquesta tesi té com a objectiu principal identificar les particularitats constructives del nou corpus literari i electrònic destinat a nens, nenes i joves per poder veure com la seva especificitat expressiva i el tipus d'experiències lectores que emergeixen d'ella dialoguen amb la idea de competència lectoliterària desenvolupada per la didàctica contemporània. Els resultats, d'una banda, posen en relleu el potencial que té la nova literatura digital per a la formació ficcional de l'alumnat per la seva natura heterogènia i multidisciplinària que el relaciona directament amb formes de cultura tan dispars com la literatura, la il·lustració, la música i el videojoc. D'altra banda, criden l'atenció sobre la importància que té per a aquesta nova realitat literària, a causa de les seves profundes variacions constructives i la complexitat que posseeixen algunes d'elles, l'exercici de selecció i mediació institucional i educatiu que garanteixi un contacte adequat i ajustat a les capacitats, gustos i necessitats de les nenes i dels nens.

3 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

3.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

Al llarg dels darrers dos anys, 2016 i 2017, s'han seguit organitzant nombrosos congressos, jornades, seminaris i reunions científiques entorn de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya. De tots ells, es destaquen com a més rellevants o representatius de les dues temàtiques els que es recullen a continuació.

Quant a l'edició de llibres, del 12 al 14 d'octubre de 2016 es va celebrar a Barcelona la 34a Fira Internacional del Llibre, Liber, en què es va posar un accent especial en els continguts digitals, els nous editors, l'autoedició i els agents literaris. Així, la Fira va impulsar, igual que en l'edició anterior, l'espai Zona Digital, amb un recull de les noves tendències i avanços en aquest àmbit i amb la potenciació de la presència de noves tecnologies i programari d'edició i lectura en aplicacions mòbils; la Zona de l'Autor, destinada a facilitar el coneixement de l'autoedició a escriptors independents, i Liber Micro, aglutinador de petits editors, *start-ups* i empreses de creació recent. A més, Liber 2016 va explorar la presència com a expositors d'empreses de sectors com l'audiovisual i el dels videojocs, així com d'altres serveis d'interès per a la cadena de valor del llibre.

Amb periodicitat anual cal destacar, com en anteriors edicions, la Setmana del Llibre en Català i la Fira Internacional de l'Edició Contemporània Arts Libris, que l'any 2017 van celebrar la 35a i 8a edicions, respectivament. La primera s'ha consolidat com el gran esdeveniment de l'edició en català gràcies a haver assolit el seu principal objectiu: donar visibilitat als llibres, revistes i publicacions periòdiques en català; la segona, en l'edició de 2017 va incloure la presència de més de setanta expositors internacionals, el IV Simposi Internacional sobre Llibres d'Artista i les presentacions del Speakers' Corner, així com l'exposició «Llegible-Visible».

Amb caràcter també anual, la 65a i 66a Fira del Llibre d'Ocasíó Antic i Modern, celebrades a mitjans del mes de setembre, són organitzades pel Gremi de Llibreters de Vell de Catalunya. L'escriptor convidat l'any 2017 va ser Joaquim Carbó, autor reconegut tant per les seves novel·les per a adults com en literatura infantil i juvenil (és col·laborador de *Cavall fort* des dels seus inicis).

També en aquest àmbit, cal destacar, d'una banda, el 32è i 33è Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, que van tenir lloc al mes d'abril i maig, respectivament, promoguts pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) amb l'objectiu de vincular el llibre amb el públic jove. I, de l'altra, el «Món Llibre. El festival de literatura per a nens i nenes», en què més de

L'octubre de 2016 es va celebrar a Barcelona la 34a Fira Internacional del Llibre, Liber, en què es va posar un accent especial en els continguts digitals, els nous editors, l'autoedició i els agents literaris.

cinquanta editorials de literatura infantil i juvenil participen en la iniciativa en què col·laboren les biblioteques barcelonines i els espais del CCCB i del MACBA. L'any 2017 el festival va arribar a la tretzena edició.

Per la seva banda, l'Associació Lectura Fàcil (ALF) ha seguit organitzant trobades els anys 2016 i 2017. L'any 2016, l'ALF i la Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL) van sumar esforços a favor de l'ús del català i el foment de la lectura amb el projecte «Xerrem de llibres de lectura fàcil».

3.2 Exposicions

Com en altres edicions d'aquest anuari, cal destacar, en primer lloc, les exposicions que de manera directa o en col·laboració programa anualment el Servei de Biblioteques, depenent de la Direcció General de Cooperació Cultural de la Generalitat de Catalunya. Entre les exposicions que han estat itinerant durant els anys 2016 i 2017 destaquen «WikiArS» i «BiblioArt». La primera mostra les imatges creades per estudiants de les escoles d'art i disseny catalanes que participen en WikiArS, una iniciativa que té com a objectiu que els i les estudiants facin activitats que els siguin útils per al seu aprenentatge alhora que aporten imatges o continguts a Viquipèdia i altres projectes de cultura lliure. La segona és una col·lecció de quaranta-vuit quaderns originals il·lustrats amb tècniques diverses per artistes plàstics que, amb la creació de gairebé cinc mil obres concebudes expressament per a l'Any de les Biblioteques, donen la seva visió sobre el món dels llibres i de les biblioteques, i de la creació en general.

També el Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) dissenya i organitza exposicions que aborden temes diversos des del punt de vista de la literatura infantil i juvenil. Entre les diverses exposicions concebudes hi destaquen: «Abracadabra pota de cabra!» en la qual es presenta una selecció de llibres que parlen de la màgia, dels mags, dels bruixots i de les coses que els envolten, o «PESSIGOLLES. Catàleg d'emocions i sentiments», una exposició que mostra, en forma de catàleg, les emocions i els sentiments més comuns entre les persones: alegria, por, ràbia, neguit... i la manera com es reflecteixen en un seguit de contes i novel·les per a infants i joves.

3.3 Premis

Igual que en edicions anteriors, atesa la diversitat i amplitud de les convocatòries literàries i accions adreçades a promoure els hàbits lectors, així com la creació literària, s'ha optat per fer un especial esment als premis adreçats a infants i adolescents, en tant que col·lectius clau per a la formació d'hàbits lectors i la creació literària. Entre els diversos premis atorgats en el territori català els anys 2016 i 2017, cal destacar:

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

- El **premi de literatura infantil Atrapallibres**, convocat pel ClijCAT amb el propòsit d'estimular en els infants la lectura d'imaginació.
- El **premi de literatura Protagonista Jove**, convocat també pel ClijCAT i adreçat als joves entre 13 i 16 anys.
- Els **premis Bones Pràctiques de lectura fàcil**, convocat per l'Associació Lectura Fàcil amb l'objectiu de reconèixer entitats, escoles i biblioteques que, entre les seves activitats, promoguin la lectura mitjançant els materials de lectura fàcil.
- El **premi Boolino de narrativa infantil**, atorgat per la plataforma digital Boolino de recomanació de llibres infantils i juvenils dirigida a pares i nens, ha organitzat la segona i tercera edicions els anys 2016 i 2017.
- El **premi crítica Serra d'Or**, en la categoria de literatura infantil i juvenil, és un guardó atorgat anualment per la revista *Serra d'Or*, editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- El **premi Ramon Muntaner de literatura infantil** en llengua catalana forma part dels Premis Literaris de Girona i és atorgat per la Fundació Prudenci Bertrana.
- El **premi de conte infantil il·lustrat Hospital Sant Joan de Déu**, convocat per aquest hospital i l'editorial Planeta, que el 2017 va celebrar la vintena edició.
- El **premi Edebé de literatura infantil i juvenil**, concedit per aquest grup editorial especialitzat en continguts educatius, es convoca anualment des de l'any 1993 amb l'objectiu de promoure la creació d'obres per a nens i joves.
- El **premi de narrativa juvenil Joaquim Ruyra**, convocat per La Galera i la Fundació Enciclopèdia Catalana.

4 PUBLICACIONS

En els subapartats següents es recullen els treballs més significatius publicats a Catalunya sobre l'activitat editorial i els hàbits lectors a Catalunya durant els anys 2016 i 2017.

4.1 Edició

En l'àmbit de llibres per a infants i joves, com en edicions anteriors d'aquest anuari, cal destacar les revisions de Teresa Mañà sobre el panorama de la literatura infantil i juvenil a Catalunya a la revista *Serra d'Or*. L'any 2016 se'n van fer dues: en la primera es repassen els premis crítica Serra d'Or, Sant Jordi i altres novetats per als petits. S'hi posa en relleu la invisibilitat de la literatura infantil i juvenil per a molts mitjans, especialment la televisió. Es destaca també la tasca desenvolupada per la Institució de les Lletres

Catalanes, que inclou en els seus programes de difusió la literatura infantil i juvenil, tot i que tímidament. En la segona d'aquestes revisions s'esmenta la producció de llibres de literatura infantil i juvenil que, tot i semblar anar a l'alça, especialment en les èpoques prèvies a les festes nadalenques, manté unes xifres de venda, segons els llibreters, a la baixa.

En darrer terme i pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya cal destacar el treball de Xavier Cubeles sobre el sector del llibre a *l'Informe de la comunicació a Catalunya 2015-2016*, de l'Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'anàlisi dels darrers anys mostra certs indicis de recuperació de la crisi econòmica iniciada el 2008. D'una banda, s'observa un fort augment del nombre de títols editats i un lleuger creixement de les vendes el 2015 en el mercat espanyol, que no té correspondència, però, en el mercat en llengua catalana, en què el 2015 baixen tant el nombre de títols com les vendes. D'altra banda, les pràctiques de lectura i compra de llibres creixen i també augmenta lleugerament la despesa pública en llibres.

4.2 Hàbits lectors

En l'àmbit dels hàbits lectors cal destacar, d'una banda, la revisió l'any 2017 de Teresa Mañà sobre el panorama de la literatura infantil i juvenil a Catalunya a la revista *Serra d'Or*. Arran de l'interès recent en la literatura infantil i juvenil per part dels mitjans de comunicació, motivada per la confluència de diverses fires, esdeveniments, etc., l'autora incorpora dues reflexions entorn de l'hàbit lector. En la primera, es posa en relleu com la promoció de l'hàbit de llegir a l'escola no va lligada necessàriament a la venda de llibres, i menys a l'escola, on es fan nombroses activitats de dinamització lectora. La segona qüestió incideix en la responsabilitat compartida, família i escola a l'hora de crear hàbits lectors.

També amb relació als hàbits de lectura i compra de llibres cal destacar l'estudi elaborat per Conecta Research and Consulting per encàrrec de l'Institut Català de les Empreses Culturals en què destaca que el 67,8 % de la població de 14 anys i més llegia llibres l'any 2016, i es manté la tendència a l'alça observada els darrers anys. Per al 27,4 % de la població entrevistada el català és la seva llengua habitual de lectura (amb un creixement de quasi el 4 %). Quant al suport, el 29 % de la població catalana llegeix llibres en suport digital, almenys un cop al trimestre, i un 5,4 % llegeix llibres únicament en format digital. Pel que fa a la compra de llibres, un 48,6 % dels entrevistats va declarar haver comprat algun llibre que no fos de text el darrer any amb una mitjana de 7,2 llibres (xifra similar a la mitjana de 2015). Quant als més petits, el 86,7 % dels infants catalans de 10 a 13 anys va llegir llibres per oci en el seu temps lliure.

El treball titulat *La literatura a l'educació infantil* de Cristina Corro i Neus Real, membres del Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària de la Universitat Autònoma de Barcelona (GRETEL), està adreçat a

Pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya cal destacar El treball de Xavier Cubeles sobre el sector del llibre a l'Informe de la comunicació a Catalunya 2015-2016, de l'Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

les persones que es dediquen a l'educació infantil i els ofereix tot un seguit de recursos per a la formació de petits lectors literaris. El contingut del llibre s'articula en cinc capítols: els infants, el currículum, l'educació literària, els llibres i les pràctiques escolars, amb la voluntat d'enllaçar els principis teòrics de l'educació literària infantil amb pràctiques efectives d'aquesta educació.

5 TENDÈNCIES

Dels apartats anteriors es desprèn, igual que en edicions anteriors d'aquest anuari, una tendència positiva en la producció de coneixement. D'una banda, segueixen els duts a terme o encarregats pel Departament de Cultura o pels agents més significatius del sector i, de l'altra, el creixent interès pel coneixement i anàlisi dels hàbits i les pràctiques de la població catalana a partir de les enquestes de participació cultural i especialment de la població més jove.

BIBLIOGRAFIA

Conecta Research and Consulting, SL (2017). *Estudi sobre hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2016*. Madrid: Conecta.

Correro, C.; Lafarga, M. (2017). «Los libros en la Educación Infantil: un primer paso en la educación literaria». A: Gairin, J. et al. *Manual de Educación Infantil. Orientaciones y Recursos 0-6 años*. Barcelona: Wolters Kluwer. ISSN 2341-5320

Correro, C.; Real, N. (2017). *La literatura a l'educació infantil*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat. (Col·lecció Temes d'Infància). ISBN 978-84-945290-6-1

Cubeles, Xavier (2017). «El llibre». A: Civil i Serra, Marta; Corbella Cordoní, Joan M.; Ferré Pavia, Carme; Sabaté i Salazar, Joan (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2015-2016*. Bellaterra: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, pàgs. 173–184. (Col·lecció Lexikon Informes; 5). ISSN 2014-2773. <<http://incom.uab.cat/informe/2015-16/capitol9.pdf>>.

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2016). *Estadístiques culturals de Catalunya 2016*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2017). *Estadístiques culturals de Catalunya 2017*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

Federación de Gremios de Editores de España (2016). *Comercio interior del libro en España 2016*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

Federación de Gremios de Editores de España (2017). *Comercio interior del libro en España 2017*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

Gabinet Tècnic (2017a). «Enquesta de participació cultural a Catalunya 2016». *DeCultura*, núm. 52.

Gabinet Tècnic (2017b). «Participació cultural a Catalunya 2015: anàlisi per trams d'edat i per sexe». *DeCultura*, núm. 47.

Generalitat de Catalunya (2016). *Fires dels llibres a Catalunya 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya (2017). *Fires dels llibres a Catalunya 2017*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Mañà, T. (2017a). «Algunes reflexions sobre els premis literaris infantils i juvenils catalans». *Faristol*, 85, 11-13.

Mañà, T. (2017b). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, (núm. 689, juliol).

Mañà, T. (2017c). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, (núm. 685, març), p. 70-76.

Mañà, T. (2016a). «Panorama de llibre infantil i juvenil». *Serra d'Or*, (núm. 674), p. 70-76.

Mañà, T. (2016b). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, (juliol) (núm. 679-680), p. 78-86.

Observatorio de la Lectura y el Libro (2017). *El sector del libro en España*. Madrid: Observatorio de la Lectura y el Libro.

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Villarroya, Anna. «Estudis i recerca sobre edició i hàbits lectors a Catalunya (2016-2017)». *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 5 (2018), p. 238-252.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/353622>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Biblioteconomia
i Documentació

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

ANUARI DE L'OBSERVATORI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2018

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

